

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

REZOLUCJE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

547. SESJA PLENARNA EKES-U, 30.10.2019–31.10.2019

Rezolucja „Wkład Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w program prac Komisji na rok 2020 i późniejszy okres”

(2020/C 47/01)

Na sesji plenarnej w dniach 30 i 31 października 2019 r. (posiedzenie z 30 października) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 170 do 5 (9 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą rezolucję.

1. Wprowadzenie

1.1. Priorytety polityczne nowej legislatury politycznej UE muszą zasadniczo uwzględnić cztery megatrendy: **cyfryzację, zmianę klimatu i utratę różnorodności biologicznej, demografię i globalizację**. Megatrendy te zmieniają nasz styl życia i pracy oraz oferują ogromne możliwości, zarazem jednak tworzą nowe wyzwania ⁽¹⁾. Najważniejszą kwestią jest jednak skala i tempo tych zmian.

1.2. UE i jej państwa członkowskie są zdecydowane realizować ONZ-owską Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i porozumienie paryskie ⁽²⁾. Wspierają również ich wdrażanie na całym świecie poprzez wykorzystanie pełnego zakresu swoich działań zewnętrznych. Ponadto w grudniu 2018 r., przy okazji COP24, UE wraz z 20 państwami członkowskimi podpisały Śląską Deklarację na rzecz Solidarności i Sprawiedliwej Transformacji ⁽³⁾. Podkreślono w niej, że uwzględnienie społecznego aspektu przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną ma decydujące znaczenie dla społecznej akceptacji zachodzących zmian.

1.3. Jednolity rynek pozostaje kluczowym instrumentem integracji europejskiej. Jego odnowienie byłoby korzystne dla Europy i nadałoby mu bardziej zrównoważony i spójny charakter. Jednolity rynek cyfrowy oferuje na przykład różne możliwości i należy go rozwijać w celu zapewnienia konkurencyjności UE poprzez stworzenie sprzyjającego otoczenia dla nowych form przedsiębiorstw pojawiających się na rynku. Jednocześnie UE musi zadbać o to, by przedsiębiorstwa takie miały zrównoważony charakter, zwiększały skalę działalności i pozostały w Europie.

1.4. Musimy podejmować działania na wszystkich poziomach jednocześnie i nadawać im odpowiednią dynamikę, by sprostać pilnym wyzwaniom gospodarczym, społecznym i środowiskowym. EKES uważa zatem, że zrównoważony rozwój musi być centralnym elementem przyszłości Europy ⁽⁴⁾ i wzywa do opracowania **nadrzędnej strategii UE na okres do 2050 r. w sprawie zrównoważonego rozwoju w celu wdrożenia ONZ-owskiej Agendy 2030** ⁽⁵⁾. To przekształcenie paradygmatu wymaga zmian w a) systemie rządzenia – potrzebne są specjalne mechanizmy zarządzania, aby można było szybciej zająć się pilnymi problemami i rozwiązać złożone kwestie. Mechanizmy te łączyłyby poziom UE z poziomem państw członkowskich, ale nie zastępowałyby działań podejmowanych na obydwu tych szczeblach. Reorientacja paradygmatu wymagałaby też zmian w b) sposobie uwzględniania celów zrównoważonego rozwoju w unijnych procesach monitorowania ekonomicznego i społecznego oraz budżetowania. W tym kontekście można by wyposażać europejski semestr w nowe, lepsze, mierzalne i uzupełniające wskaźniki społeczne, gospodarcze i środowiskowe w celu monitorowania wszystkich aspektów Europejskiego filaru praw socjalnych i jego zasad oraz 17 celów zrównoważonego rozwoju.

1.5. W wymiarze społecznym UE może być dumna ze swojego modelu społecznego w porównaniu z innymi częściami świata. Jednak nie można zakładać, że osiągnięcia społeczne i postęp w Europie są dane raz na zawsze. W 2017 r. UE potwierdziła swoje zaangażowanie na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych. Jego wdrażanie i dalsze działania w tym zakresie mają kluczowe znaczenie dla spójnego i wzajemnie wzmacniającego się unijnego i krajowego procesu kształtowania polityki, zmierzającego do osiągnięcia odnowionego konsensusu w sprawie zrównoważonej strategii gospodarczej i społecznej. To z kolei umożliwi spełnienie obietnicy, by działać na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego i postępu społecznego prowadzącego do zwiększenia dobrobytu obywateli ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Badanie PE Global Trends to 2035 oraz sprawozdanie przygotowane w ramach europejskiego systemu analiz strategicznych i politycznych (ESPAS) Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe z 9 kwietnia 2019 r.

⁽²⁾ Supporting the Sustainable Development Goals across the world: The 2019 Joint Synthesis Report of the European Union and its Member States z 16 maja 2019 r.

⁽³⁾ Deklaracja ministerialna „Śląska Deklaracja na rzecz Solidarności i Sprawiedliwej Transformacji” przyjęta na szczycie przywódców podczas 24. Konferencji Stron Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) w dniu 3 grudnia 2018 r. w Katowicach.

⁽⁴⁾ Opinia EKES-u z 26 września 2019 r. w sprawie dokumentu otwierającego debatę „W kierunku zrównoważonej Europy do 2030 r.” (dotychczas nieopublikowana w Dz.U.).

⁽⁵⁾ Opinia EKES-u z 13 marca 2019 r. „Słuchać głosu obywateli Europy, by budować zrównoważoną przyszłość (Plan działania EKES-u na szczycie w Sybinie i późniejszy okres)” (Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 37).

⁽⁶⁾ Opinia EKES-u z 25 stycznia 2017 r. „Rozpoczęcie konsultacji w sprawie europejskiego filaru praw socjalnych”, (Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 10).

1.6. UE musi ulepszyć swoje strategie polityczne i działania, aby zapewnić równouprawnienie płci oraz inne formy równości, a także zagwarantować równe szanse w społeczeństwie wszystkim osobom doświadczającym wielorakich form dyskryminacji.

1.7. Aby można było uwzględnić zarówno nowe, jak i bieżące priorytety społeczne, gospodarcze i środowiskowe, EKES apeluje o ambitny i lepiej ukierunkowany budżet UE, odzwierciedlający wolę sprostania stojącym przed UE wyzwaniom i przekształcenia ich w możliwości w ramach nowego projektu europejskiego. EKES wzywa zatem do przeprowadzenia oceny adekwatności wieloletnich ram finansowych (WRF).

1.8. Ustrukturyzowane i regularne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz dialog obywatelski odgrywają zasadniczą rolę w promowaniu zrównoważonego rozwoju we wszystkich wymiarach – gospodarczym, społecznym i środowiskowym. Należy udzielić społeczeństwu obywatelskiemu jednoznacznego mandatu do udziału w opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu tej strategii. EKES przyjmuje z zadowoleniem propozycję nowo wybranej przewodniczącej Komisji Europejskiej Ursuli von der Leyen w sprawie nadania nowego impulsu demokracji europejskiej. Jest gotów wywiązać się w pełni ze swej roli i wnieść wkład do zapropionowanej konferencji na temat przyszłości Europy.

1.9. Dialog społeczny musi nadal odgrywać zasadniczą rolę w opracowywaniu i wdrażaniu polityk i instrumentów rynku pracy, które będą skutecznie wspierać przedsiębiorstwa i pracowników. Zaangażowanie partnerów społecznych jest bardzo ważne w świetle istotnych wyzwań związanych ze sprawiedliwym przechodzeniem na zieloną gospodarkę i zrównoważony wzrost, gdyż pozwala uwzględnić istotne informacje i osiągnąć konsensus w sprawie działań. Dialog społeczny i rokowania zbiorowe są niezbędne do osiągnięcia sprawiedliwej transformacji, lepszych miejsc pracy i godziwego dochodu oraz do zwalczania dumpingu socjalnego.

1.10. EKES popiera sprawiedliwe opodatkowanie i walkę z oszustwami podatkowymi, uchylaniem się od opodatkowania, praniem pieniędzy i praktykami finansowymi stosowanymi przez raje podatkowe. Instytucje, rządy i przedsiębiorstwa w UE muszą wspólnie działać, by wprowadzać skuteczne mechanizmy, takie jak np. dwie dyrektywy w sprawie przeciwdziałania unikaniu opodatkowania.

1.11. **Program prac Komisji na 2020 rok** oraz **proponowane priorytety i działania** będą zatem wymagać dostosowania celów, stanowiska i metod pracy Komisji. Wszystkie wewnętrzne i zewnętrzne polityki Komisji muszą być spójne i dostosowane do celów zrównoważonego rozwoju, aby można było należycie uwzględnić w nich zasady efektywności, pomocniczości, proporcjonalności i zrównoważoności.

1.12. Konkretnie propozycje EKES-u dotyczące programu prac Komisji na 2020 rok uwzględniają wytyczne polityczne dla następnej Komisji Europejskiej na lata 2019–2024, przedstawione przez nowo wybraną przewodniczącą Komisji w lipcu 2019 r. (7)

1.13. Nowy skład osobowy Komisji, ogłoszony 10 września, odzwierciedla priorytety i ambitne cele określone w tych wytycznych i potrzebę ustosunkowania się do zmian w zakresie klimatu, technologii i demografii, które przeobrażają nasz sposób życia i pracy.

2. Rozwijanie naszej bazy gospodarczej: europejski model przyszłości – propagowanie trwałego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju gospodarczego, odnowionego jednolitego rynku, pełnego i produktywnego zatrudnienia i godziwej pracy dla wszystkich

2.1. Istnieje wyraźne zapotrzebowanie na nową europejską strategię gospodarczą, która stanowiłaby pozytywną narrację dla przyszłego rozwoju gospodarki UE w szerszym świecie, pomogłaby wzmocnić odporność UE na wstrząsy gospodarcze oraz zwiększyć gospodarcze, społeczne i środowiskowe zrównoważenie jej modelu gospodarczego. Przywróciłoby to zaufanie do UE oraz stabilność i wspólny dobrobyt wszystkim Europejczykom. Dzięki osiągniętych w ostatnich latach postępom strategia ta mogłaby położyć podwaliny pod dalszą integrację gospodarczą, fiskalną, finansową, społeczną i polityczną, niezbędną do osiągnięcia celów europejskiego jednolitego rynku oraz unii gospodarczej i walutowej, zgodnie z art. 3 TUE.

2.2. Podstawą UE może być wyłącznie strategia oparta na mocnych przesłankach gospodarczych i solidnym zrównoważeniu środowiskowym i społecznym. Wymiar środowiskowy musi uwzględniać ograniczenia naszej planety i przeciwdziałać nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych, by umożliwić ich długoterminowe zrównoważone wykorzystanie i skuteczną ochronę różnorodności biologicznej (8). Działalność gospodarcza jest czynnikiem rozwoju społecznego i środowiskowego oraz zrównoważonej konkurencyjności. Przedsiębiorstwa europejskie, wraz z pracownikami i zainteresowanymi stronami, gotowe są odegrać właściwą im rolę i wywiązać się ze swoich obowiązków. Europa potrzebuje takiego otoczenia biznesowego, które pomogłoby jej przygotować się na przyszłość i uwzględniło aspekty społeczne i środowiskowe. Powinno również umożliwić działalność gospodarczą i ją wspierać, aby przedsiębiorstwa mogły się skutecznie i trwale rozwijać, a tym samym tworzyć dobrobyt w celu jego dalszej redystrybucji. Może to również przelożyć się na większą liczbę wysokiej jakości miejsc pracy, lepsze możliwości zatrudnienia i możliwe do wyegzekwowania prawa.

(7) Wytyczne polityczne na następną kadencję Komisji Europejskiej (2019-2024) – „Unia, która mierzy wyżej: Mój program dla Europy”.

(8) Decyzja nr 1386/2013/UE z 20 listopada 2013 r. w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2020 r. „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 171).

2.3. Jednolity rynek w całym wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym stanowi podstawę integracji europejskiej i wnosi istotny wkład w społeczną gospodarkę rynkową w Europie. Jednak trzeba go w pełni urzeczywistnić, odnowić i zaktualizować z myślą o przekształceniu go w jednolity rynek cyfrowy. Należy skupić się na tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi różnych form przedsiębiorstw (w tym nowych modeli gospodarczych), cyfryzacji i innowacji oraz możliwości transgranicznych. Należy usprawnić funkcjonowanie jednolitego rynku i zaangażować się w pełni w jego dalszą integrację. Musi on być w stanie tworzyć trwałe wzrost gospodarczy i innowacje, przyciągać inwestycje, wspierać przedsiębiorców i sprzyjać zrównoważonej konkurencyjności przedsiębiorstw na zglobalizowanych rynkach. Należy jednak mieć świadomość tego, że pozytywny wpływ jednolitego rynku nie rozkłada się równomiernie i że nie wszyscy obywatele mogą korzystać z tworzonego przez niego dobrobytu⁽⁹⁾.

2.4. Perspektywy makroekonomiczne są nadal niepewne. Oczekiwane wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej i globalne napięcia między Stanami Zjednoczonymi a Chinami wciąż niosą ze sobą poważne ryzyko osłabienia wzrostu gospodarczego i spadku zatrudnienia w najbliższej przyszłości. Według przedstawionej latem prognozy gospodarczej Komisji Europejskiej szereg państw nie odzyskało poziomu zatrudnienia sprzed kryzysu pomimo tego, że zagregowana stopa bezrobocia jest niska w porównaniu z ostatnimi dwudziestoma latami. Oczekuje się, że w tym roku stopa wzrostu PKB w Unii Europejskiej wyniesie zaledwie 1,4 % i 1,2 % w strefie euro⁽¹⁰⁾. EKES obawia się, że ryzyko pogorszenia się perspektyw gospodarczych w strefie euro może przekształcić się w kolejny kryzys społeczno-gospodarczy w niezbyt odległej przyszłości, co spowodowałoby poważne trudności w zakresie dostosowania⁽¹¹⁾. Aby uniknąć ryzyka nowej recesji, musimy nadać polityce budżetowej orientację ekspansywną (pozytywny kurs polityki fiskalnej). Musi temu towarzyszyć podobne podejście do polityki pieniężnej. Należy szczególnie znacząco zwiększyć budżet w tych państwach członkowskich, które mają istotne nadwyżki bilansu płatniczego oraz stabilne lub dodatnie saldo budżetowe.

2.5. Wzrost PKB nie odzwierciedla ani dobrobytu większości obywateli, ani degradacji środowiska i uszczuplenia zasobów naturalnych. Z tego względu należy opracować mierniki dobrostanu społecznego i zrównoważonego rozwoju w oparciu o bardziej odpowiedni zestaw wskaźników odzwierciedlających rzeczywistą skalę długoterminowych skutków gospodarczych. Poleganie wyłącznie na wskaźnikach PKB prowadzi do kształtowania polityki uwzględniającej jedynie skutki gospodarcze. W związku z tym należy rozszerzyć ramy odniesienia poprzez uwzględnienie wskaźników społecznych i środowiskowych w celu opracowania faktycznie zrównoważonych reform. Bardzo ważne jest, by wskaźniki te były zgodne z ONZ-owskimi celami zrównoważonego rozwoju⁽¹²⁾.

2.6. Nadal niepokój budzą znaczące różnice społeczne w obrębie państw członkowskich i pomiędzy nimi, a także w obrębie regionów, oraz dysproporcje terytorialne między obszarami wiejskimi i miejskimi. To, że mamy do czynienia z istotnymi nierównościami, jest też widoczne, gdy spojrzymy na istniejące bogactwo. W tym kontekście EKES odnotowuje z zadowoleniem, że fińska prezydencja Rady uczyniła z „gospodarki dobrobytu” swój temat przewodni. Zgadza się również, że działaniom na rzecz zmniejszenia nierówności i dysproporcji trzeba nadać rangę priorytetu politycznego. Popiera także włączenie koncepcji gospodarki dobrobytu do przyszłych polityk UE, i podziela pogląd, że zasługuje ona na bardziej centralne miejsce w procesie decyzyjnym dotyczącym zrównoważonego rozwoju i gospodarki.

2.7. UE stoi w obliczu szybko zmieniającej się sytuacji geopolitycznej i gospodarczej, zwiększającej się polaryzacji socjalnej i społecznej, rosnącej roli cyfryzacji i technologii we wszystkich aspektach życia, a także w obliczu zmiany klimatu i innych wyzwań środowiskowych. Przemysłowa transformacja UE ma zasadnicze znaczenie dla rozwiązania tych problemów i musi w pełni uwzględniać globalne cele zrównoważonego rozwoju, zapewniające najważniejsze światowe ramy sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

2.8. Należy zatem poświęcić więcej uwagi kwestiom społecznym i dotyczącym zatrudnienia, które dotyczą ludzi młodych, zwłaszcza w kontekście dyskusji na temat przyszłości pracy. Mowa tu między innymi o cyfryzacji, o pracy za pośrednictwem platform internetowych oraz o fragmentacji i niepewności rynku pracy, których skutki odczuwają zwłaszcza ludzie młodzi.

2.9. Jedne z najbardziej przewidywalnych wyzwań, którym Unia i jej państwa członkowskie będą musiały stawić czoła w średniej perspektywie, są związane ze skutkami zmian demograficznych. Zmiany te pokazują, że Europa stanie przed koniecznością większego włączenia do rynku pracy kobiet, młodych i starszych pracowników, osób z niepełnosprawnością i migrantów. Potrzebujemy dynamiczniejszej, skuteczniejszej i efektywniejszej polityki rynku pracy, by wykorzystać talenty i umiejętności tych osób oraz ich potencjał w zakresie przedsiębiorczości, a także zapewnić wysokiej jakości miejsca pracy. Częścią tego równania powinny być odpowiednie systemy ochrony socjalnej, a także zapewnienie szybkiego przejścia od bezrobocia do stabilnych umów o pracę i warunków zatrudnienia.

⁽⁹⁾ Zob. przypis 5.

⁽¹⁰⁾ Prognoza KE przedstawiona latem 2019 r., https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2019-economic-forecast-clouded-external-factors_en.

⁽¹¹⁾ Opinia EKES-u z 24 stycznia 2019 r. „Zalecenie dotyczące zaleceń Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro” (Dz.U. C 159 z 10.5.2019, s. 49).

⁽¹²⁾ Sprawozdanie OECD z 1 marca 2019 r. „Going beyond GDP: Measuring What Counts for Economic and Social Performance” i Opinia EKES-u z 29 marca 2012 r. „Wyjść poza PKB: włączenie społeczeństwa obywatelskiego w proces wyboru wskaźników uzupełniających” (Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 14).

2.10. W stawieniu czoła tym wspólnym wyzwaniom może pomóc inwestowanie w ludzi i zrównoważony rozwój społeczny. Lepsze funkcjonowanie instytucji rynku pracy (tj. aktywna polityka rynku pracy, bardziej skuteczna rola publicznych służb zatrudnienia⁽¹³⁾) powinno zasadniczo zapewnić większej liczbie Europejczyków lepsze warunki gospodarcze i społeczne. By można było sprostać wyżej wymienionym wyzwaniom, EKES apeluje m.in. o bardziej skuteczne, wydajne i zrównoważone systemy zabezpieczenia społecznego. Pod tym względem Unia Europejska i jej państwa członkowskie mogłyby usprawnić swoje działania polityczne.

2.11. Działania te mogłyby koncentrować się na zobowiązaniu do wdrożenia filaru praw socjalnych. Zobowiązanie to zostało określone w międzyinstytucjonalnej proklamacji i opiera się między innymi na zasadach trwałego wzrostu gospodarczego oraz propagowaniu postępu gospodarczego i społecznego, a także spójności i konwergencji, różnorodności systemów krajowych i kluczowej roli partnerów społecznych⁽¹⁴⁾.

2.12. Ponadto UE musi odgrywać rolę lidera we wdrażaniu ONZ-owskich celów zrównoważonego rozwoju. Musi także uznać, że po pierwsze, środki krajowe generowane są przede wszystkim przez wzrost gospodarczy, wspierany przez sprzyjające otoczenie na wszystkich poziomach, oraz że, po drugie, głównymi czynnikami napędzającymi rozwój są: prywatna działalność gospodarcza, doświadczenia i kreatywność pracowników, inwestycje i innowacje⁽¹⁵⁾.

2.13. Dialog społeczny okazał się niezbędnym instrumentem lepszego kształtowania polityki i stanowienia prawa przez UE, antycypowania przepisów bądź zapewniania środków alternatywnych i wzmacniania legitymacji społecznej UE. Dialog społeczny może być również narzędziem realizacji programu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

2.14. W czasie kryzysu finansowego i gospodarczego Europejski Bank Centralny (EBC) odgrywał rolę stabilizującą. EKES zaleca wzmocnienie roli EBC jako pożyczkodawcy ostatniej instancji. Nadal jednak mamy do czynienia z niepokojącymi zjawiskami gospodarczymi, takimi jak skromny poziom inwestycji pomimo stosunkowo ekspansywnej polityki pieniężnej lub okoliczność, że banki deponują środki pieniężne w EBC, nawet jeśli dzieje się to przy ujemnych stopach procentowych. Z uwagi na to, że wciąż nie można wykluczyć kolejnych kryzysów finansowych lub gospodarczych, przyszła Komisja musi wdrożyć środki zmniejszające podatność gospodarki UE na zagrożenia i zwiększające jej odporność. Aby zapobiec kryzysom w przyszłości, nowo wybrana Komisja musi ponadto wprowadzić środki stabilizujące rynki finansowe, a w szczególności wzmacniające stronę popytową gospodarki. Szytne stosowanie reguł fiskalnych osłabia rozwój gospodarczy, zwłaszcza w obecnej niejednoznacznej sytuacji. EKES po raz kolejny zaleca stosowanie złotej reguły budżetowej⁽¹⁶⁾.

Propozycje:

- ONZ-owska Agenda 2030 określa 17 celów zrównoważonego rozwoju, które UE zobowiązała się osiągnąć do 2030 r. EKES wzywa do opracowania **nadrzędnej strategii UE na okres do roku 2050 na rzecz zrównoważonego rozwoju w celu wdrożenia ONZ-owskiej Agendy 2030**, przy czym realizację tej strategii powinien gwarantować **ambitny budżet UE. EKES uważa ponadto, że do osiągnięcia tego celu** przyczyni się wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych⁽¹⁷⁾:
- **Nowa europejska strategia w zakresie jednolitego rynku i polityki przemysłowej mająca na celu opracowanie zrównoważonego modelu społecznej gospodarki rynkowej** musi zapewnić Europie przodujące miejsce w dziedzinie technologii, innowacji i zrównoważonego rozwoju poprzez:
- **odnowienie, zreformowanie i urzeczywistnienie jednolitego rynku** dzięki przeglądowi najważniejszych dyrektyw, by zapewnić sprzyjające warunki dla przedsiębiorstw, MŚP i różnych form przedsiębiorczości (takich jak nowe modele gospodarcze i gospodarka społeczna), a także dla innowacji i rozwijania umiejętności; należy także dokonać przeglądu programów mobilności i innych możliwości transgranicznych, zwłaszcza jednolitego rynku usług;
- stworzenie korzystnego ekosystemu dla gospodarki społecznej i zapewnienie mu odpowiedniego finansowania unijnego – EKES uważa, że jest to ważny cel, który należy uwzględnić w programie prac Komisji⁽¹⁸⁾ z uwagi na rosnącą rolę gospodarki społecznej we wspieraniu zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju gospodarczego, a także z uwagi na społeczny wymiar UE;

⁽¹³⁾ Opinia EKES-u z 17 lipca 2019 r. „Nowa rola publicznych służb zatrudnienia w kontekście wdrażania Europejskiego filaru praw socjalnych” (Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 46).

⁽¹⁴⁾ „Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych” (Dz.U. C 428 z 13.12.2017, s. 10).

⁽¹⁵⁾ Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25 września 2015 r.: „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”.

⁽¹⁶⁾ Zob. zwłaszcza opinia EKES-u z 24 stycznia 2019 r. „Zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro” (Dz.U. C 159 z 10.5.2019, s. 49) oraz następujące opinie: z 14 lutego 2018 r. „Wnioski na przyszłość z myślą o uniknięciu dotkliwej polityki oszczędnościowej w UE” (Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 1), z 18 stycznia 2018 r. „Zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro” (Dz.U. C 197 z 8.6.2018, s. 33), z 10 lipca 2013 r. w sprawie zielonej księgi w sprawie długoterminowego finansowania gospodarki europejskiej (Dz.U. C 327 z 12.11.2013, s. 11), z 26 marca 2014 r. w sprawie wpływu inwestycji społecznych na zatrudnienie i budżety publiczne (Dz.U. C 226 z 16.7.2014, s. 21), z 14 kwietnia 2018 r. „Finansowanie europejskiego filaru praw socjalnych” (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 1) i z 20 lutego 2019 r. „Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2019 r. – Na rzecz silniejszej Europy w obliczu niepewności na świecie” (Dz.U. C 190 z 5.6.2019, s. 24).

⁽¹⁷⁾ Zob. przypis 5.

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u z 17 października 2018 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 165).

- stworzenie warunków ramowych dla **prawdziwej transformacji cyfrowej** i jednolitego rynku cyfrowego, by odzyskać trwałą, konkurencyjną pozycję na świecie i zapewnić trwały wzrost gospodarczy i zatrudnienie, a zarazem rozwijać europejską wizję w takich dziedzinach jak tworzenie etycznej sztucznej inteligencji i robotyki; Europa musi dokonać kompleksowej zmiany, aby stać się najbardziej dynamicznym regionem cyfrowym na świecie, a jednocześnie musi uwzględnić możliwości stwarzane przez nowe technologie przeobrażające nasze społeczeństwo, takie jak technologia blockchain; należy także wziąć pod uwagę globalny charakter gospodarki cyfrowej i integrację biznesu w globalnych łańcuchach wartości⁽¹⁹⁾; jest to konieczne do zapewnienia sprzyjającego otoczenia dla innowacji, przedsiębiorczości, tworzenia wysokiej jakości, dobrze płatnych i produktywnych miejsc pracy przyjaznych dla środowiska, jak również tworzenia gospodarki realnej z korzyścią dla wszystkich⁽²⁰⁾; należy zwrócić szczególną uwagę na **nabywanie umiejętności cyfrowych** w kontekście dalszego wspierania nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) oraz przygotowania zawodowego; w stosownych przypadkach należy zreformować systemy edukacji, by były adekwatne do potrzeb – między innymi w dziedzinie cyfrowej, **oraz trzeba bardziej inwestować w systemy kształcenia**⁽²¹⁾;
- dalsze wspieranie transformacji europejskiego rynku pracy i zapewnienie jego właściwego funkcjonowania, sprawiedliwego charakteru oraz bezpieczeństwa⁽²²⁾; **EKES zaleca podjęcie działań zmierzających do objęcia wszystkich pracowników** w UE, w tym osób podlegających nowym formom pracy, **regulacjami w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy – i to odnośnie do każdego aspektu ich pracy**⁽²³⁾; **należy także umożliwić im korzystanie z najlepszych technologii, by poprawić zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy** i zapobiegać wypadkom oraz mieć na uwadze potencjalny wpływ tych działań na prywatność i kontrolę wyników⁽²⁴⁾;
- uwzględnienie w programie politycznym UE konieczności zapewnienia wszystkim prawa do uczenia się przez całe życie, przy czym należy zwrócić szczególną uwagę na nabywanie umiejętności cyfrowych; trzeba też dalej rozwijać krajowe systemy kształcenia, szkolenia i przygotowania zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem STEM oraz systemów dualnych, co doprowadzi do lepszego zaspokojenia potrzeb rynku pracy i umożliwi nabywanie umiejętności oraz przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji w celu złagodzenia skutków rewolucji cyfrowej, zmiany klimatu oraz zmian społecznych i demograficznych⁽²⁵⁾;
- zaproponowanie **spójnej kombinacji** polityki makroekonomicznej, przemysłowej, sektorowej i pracowniczej z myślą o ekologizacji europejskiej gospodarki⁽²⁶⁾, by poprawić funkcjonowanie całego łańcucha dostaw i stworzyć godne miejsca pracy w obrębie całego łańcucha oraz stworzyć możliwości zatrudnienia w szerszej skali; powinno to wiązać się z wykorzystaniem **potencjału w zakresie tworzenia i promowania wysokiej jakości zielonych i produktywnych miejsc pracy** dzięki ustanowieniu programu na rzecz ekologicznego i zrównoważonego wzrostu oraz wdrożeniu inicjatyw umożliwiających przedsiębiorstwom, zwłaszcza MŚP i mikroprzedsiębiorstwom, włączenie celów zrównoważonego rozwoju do strategii biznesowej;
- w rocznej analizie wzrostu gospodarczego na 2019 r. wskazano, że **europejski semestr**, który zapewnia unijne ramy zarządzania gospodarczego, uwzględnia do pewnego stopnia zatrudnienie i wyniki społeczne, ale poświęca znacznie mniej uwagi zagrożeniom związanym ze zmianą klimatu oraz postępem UE w osiąganiu celów paryskich; w związku z tym EKES wzywa do opracowania – w ramach cyklu zrównoważonego rozwoju – przyszłościowej strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2050 r., opartej na **wymiernych i uzupełniających się wskaźnikach i celach społecznych, gospodarczych i środowiskowych**⁽²⁷⁾; **to z kolei umożliwi zaprojektowanie rzeczywiście zrównoważonych reform**;
- tablica wyników zawierająca wskaźniki społeczne okazała się użytecznym instrumentem, ale można ją jeszcze ulepszyć; Należy przeprowadzać regularny przegląd zawartych w niej 14 wskaźników i podwskaźników (łącznie jest ich 35), z udziałem partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby dostosować je do celów politycznych i zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej w Europie.
- EKES uważa, że następujące elementy należy uwzględnić jako **kluczowe czynniki odporności w stosownym programie działań**⁽²⁸⁾:
 - **wzmocnienie stabilności finansowej** poprzez: zwiększenie zdolności finansowych Europejskiego Mechanizmu Stabilności (EMS), propagowanie europejskiej polityki podatkowej obejmującej harmonizację podatkową, ułatwianie samowystarczalności podatkowej państw członkowskich oraz ustanowienie skutecznych mechanizmów zwalczania oszustw podatkowych;
 - **urzeczywistnienie unii gospodarczej i walutowej** poprzez poszerzenie celów EBC, utworzenie jednego europejskiego ministerstwa skarbu zdolnego do emisji długu, poprawę zarządzania strefą euro i uczynienie jej bardziej demokratyczną;

⁽¹⁹⁾ Zob. przypis 5.

⁽²⁰⁾ Opinia EKES-u z 17 października 2018 r. „Europejski pakt finansowo-klimatyczny” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 8).

⁽²¹⁾ Zob. przypis 5.

⁽²²⁾ Sprawozdanie Globalnej Komisji MOP ds. Przyszłości Pracy – Work for a brighter future z 22 stycznia 2019 r. W sprawozdaniu tym zdrowie i bezpieczeństwo zostały włączone do powszechnych gwarancji dla pracowników.

⁽²³⁾ Opinia EKES-u z 25 września 2019 r. „Podsumowanie kosztów i korzyści inwestycji w bezpieczeństwo i higienę pracy (BHP)” (dotychczas nieopublikowana w Dz.U.).

⁽²⁴⁾ Employment and social development in Europe 2019. *Quarterly Review* z dnia 26 marca 2019 r.

⁽²⁵⁾ Opinia EKES-u z 25 września 2019 r. „Europejski filar praw socjalnych – ocena wstępnego wdrażania i zalecenia na przyszłość” (dotychczas nieopublikowana w Dz.U.).

⁽²⁶⁾ Opinia EKES-u z 21 września 2017 r. „Transformacja w kierunku bardziej zrównoważonej przyszłości Europy – strategia na 2050 r.” (Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 44).

⁽²⁷⁾ Zob. przypis 5.

⁽²⁸⁾ Opinia EKES-u z 17 lipca 2019 r. „W kierunku bardziej odpornej i zrównoważonej gospodarki europejskiej” (Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 23).

- **zwiększenie wydajności gospodarek europejskich** poprzez skupienie się na najistotniejszych czynnikach, takich jak inwestycje (publiczne i prywatne), badania naukowe, rozwój, kształcenie i szkolenie zawodowe, poprawa zarządzania przedsiębiorstwami i zwiększenie udziału pracowników;
- **rynków pracy i jakość zatrudnienia**: wzmocnienie rokowań zbiorowych i dialogu społecznego, zapewnienie skutecznego działania automatycznych stabilizatorów, stworzenie europejskiego ubezpieczenia od utraty pracy (w uzupełnieniu do ubezpieczenia krajowego) oraz opracowanie liczniejszych i skuteczniejszych aktywnych strategii zatrudnienia wspieranych przez publiczne służby zatrudnienia; nadanie tym ostatnim nowej roli;
- **promowanie spójności społecznej** poprzez rozwijanie i wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych, z zapewnieniem odpowiedniego i bardziej ukierunkowanego finansowania, oraz poprzez rozwijanie i stosowanie dialogu społecznego;
- **wspieranie tworzenia otoczenia sprzyjającego** działalności biznesowej i inwestycjom poprzez lepsze finansowanie przedsiębiorstw; pilne dokończenie budowy unii rynków kapitałowych i unii bankowej, w tym europejskiego systemu gwarantowania depozytów (EDIS);
- kolejnym ważnym obszarem polityki pilnie wymagającym ukierunkowanych działań jest **zwalczanie długotrwałego bezrobocia i reintegracja** osób zniechęconych do szukania pracy; EKES **popiera wprowadzenie minimalnych wymogów w zakresie ubezpieczenia od utraty pracy** w odniesieniu do stopy zastąpienia netto, okresu przysługiwania świadczenia i wskaźnika pokrycia, a także szkoleń i wsparcia dla osób bezrobotnych.
- Bardzo ważne jest przezwyciężenie deficytu inwestycji prywatnych i publicznych w UE; celem powinno być osiągnięcie poziomu inwestycji krótkoterminowych z 2007 r. (22,5 % PKB w UE, w porównaniu z obecnym 20,5 % – obie te wartości są nadal znacznie niższe niż w Chinach i USA). W związku z tym jednym z głównych priorytetów polityki budżetowej muszą być inwestycje publiczne, sprzyjanie inwestycjom prywatnym oraz proces reform mający poprawić otoczenie biznesowe. Reformy te muszą iść w parze z działaniami poprawiającymi jakość miejsc pracy, zmniejszającymi alarmujący poziom niepewności zatrudnienia i zapewniającymi wysoki poziom praw socjalnych i pracowniczych ⁽²⁹⁾.
- EKES uważa, że przy ustalaniu poziomów odniesienia i minimalnych standardów dla „Europy społecznej najwyższej jakości” ⁽³⁰⁾ Komisja Europejska i państwa członkowskie powinny uzgodnić zestaw wspólnych zasad, definicji i metod dotyczących odpowiedniego systemu minimalnego dochodu, który należy wprowadzić we wszystkich państwach członkowskich. Bieżące prace nad budżetami referencyjnymi ⁽³¹⁾ i europejską siecią dochodu minimalnego ⁽³²⁾ stanowią dla Komisji Europejskiej i państw członkowskich podstawę uzgodnienia wspólnych kryteriów służących ustaleniu odpowiedniego dochodu minimalnego, aby wydzwignąć ludzi z ubóstwa i zapewnić godne życie na miarę godności człowieka. Należy rozważyć podjęcie unijnej inicjatywy ustawodawczej w tej dziedzinie w konsultacji z wszystkimi zainteresowanymi stronami.
- Konieczne są dalsze inwestycje publiczne w dziedzinie zdrowia, kształcenia i włączenia społecznego oraz w ekologizację gospodarki, zwłaszcza na szczeblu lokalnym i regionalnym. W tym celu należy wprowadzić złotą regułę zalecaną przez EKES w kilku ostatnich opiniach, wedle której **wydatki inwestycyjne, zwłaszcza te, które promują długoterminowy i zrównoważony wzrost, nie powinny być uwzględniane w kontekście realizacji celów dotyczących deficytu określonych w pakcie stabilności i wzrostu**. W połączeniu z procesem reform nadal zapewni to długoterminową stabilność finansów publicznych ⁽³³⁾.
- EKES odnotowuje, że **nowo wybrana przewodnicząca Komisji zobowiązała się do przedłożenia propozycji w sprawie instrumentu prawnego mającego zapewnić sprawiedliwą płacę minimalną wszystkim pracownikom w Unii. Komitet uważa za przydatne ustalenie poziomów odniesienia pomagających ocenić adekwatność niskich płac**, aby zapobiec ubóstwu wśród pracowników, w tym poprzez promowanie analizy i wymiany dobrych praktyk za pomocą dostępnych procesów wzajemnego uczenia się oraz poprzez wprowadzenie wspólnych standardów w celu określenia przejrzystych i przewidywalnych płac minimalnych, tam gdzie takie płace istnieją i pod warunkiem że chcą tego partnerzy społeczni ⁽³⁴⁾.
- Łagodzenie różnic społecznych, zwalczanie oszustw podatkowych i uchylania się od opodatkowania oraz wspieranie bardziej sprawiedliwego podziału obciążeń podatkowych muszą stać się priorytetami politycznymi przyszłej Komisji. Komitet apeluje zatem o niezwłoczne wdrożenie przepisów przyjętych w celu zwalczania tego rodzaju przestępstw i nadużyć na poziomie europejskim oraz o rozważenie możliwości ustanowienia innych skuteczniejszych środków, które obejmą również instrumenty pozwalające położyć kres nielegalnej działalności rajów podatkowych ⁽³⁵⁾.

⁽²⁹⁾ Zob. przypis 11.

⁽³⁰⁾ Opinia EKES-u z 20 lutego 2019 r. „W kierunku europejskiej dyrektywy ramowej w sprawie dochodu minimalnego” (Dz.U. C 190 z 5.6.2019, s. 1).

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1092&intPagelId=2312&langId=pl>

⁽³²⁾ <https://emin-eu.net/what-is-emin/>

⁽³³⁾ Zob. przypis 16.

⁽³⁴⁾ Zob. przypis 25.

⁽³⁵⁾ Zob. przypis 11.

3. Budowanie przyszłości bardziej ekologicznej, sprawiedliwej i sprzyjającej włączeniu społecznemu – pilne przeciwdziałanie zmianie klimatu i jej skutkom

3.1. EKES podkreśla, że w świetle obecnej degradacji środowiska jego ochrona musi być dla UE ważnym priorytetem i że powinna zostać uwzględniona we wszystkich strategiach politycznych i działaniach Unii. Zaznacza także, że odnowiona polityka przemysłowa UE musi uwzględnić konieczność podjęcia skutecznych działań mających ograniczyć emisję gazów cieplarnianych, zwiększyć udział energii ze źródeł odnawialnych w koszyku energetycznym oraz zapewnić oszczędności energii – z myślą o pełnym i bezzwłocznym osiągnięciu celów porozumienia paryskiego jako minimum. Jednocześnie UE powinna nakłaniać pozostałe strony porozumienia paryskiego do wypełnienia zobowiązań do stworzenia równych warunków działania dla przedsiębiorstw europejskich. Powinno to również przełożyć się na dostosowanie celów UE w zakresie redukcji emisji na lata 2030 i 2050.

3.2. Równie istotnym zagrożeniem dla ludności, gospodarki i ekosystemów Europy są: szybko zmieniający się klimat, gwałtownie malejąca różnorodność biologiczna, inne zagrożenia dla środowiska naturalnego i zbiorowe zaniedbania w realizacji skutecznej polityki. Dlatego też potrzebujemy zdecydowanej kompleksowej strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2050 r., która będzie obejmować wdrożenie Agendy 2030 ONZ. UE powinna przyspieszyć sprawiedliwą i zrównoważoną transformację, aby osiągnąć jak najwyższy poziom dostaw energii ze źródeł odnawialnych. Energia ta powinna być czysta, przystępna cenowo i powinna sprzyjać rozwojowi społeczności oraz energetyki obywatelskiej.

3.3. Europa musi być liderem w walce o środowisko i w przeciwdziałaniu zmianie klimatu. EKES z zadowoleniem przyjmuje to, że zwiększone wysiłki w dziedzinie klimatu są jednym z priorytetów UE i nadal będą miały takie znaczenie, zgodnie z wytycznymi politycznymi nowo wybranej przewodniczącej Komisji Ursuli von der Leyen. Zrównoważenie środowiskowe będzie wymagało kompleksowej kombinacji polityki, obejmującej i politykę handlową. Konieczne będzie także terminowe wdrożenie środków na szczeblu globalnym, unijnym, krajowym i regionalnym w takich dziedzinach jak: energetyka i transport, podatki, badania naukowe, polityka przemysłowa i polityka konkurencji, a także polityka zatrudnienia i polityka społeczna.

3.4. Prognozy na temat skutków pełnej realizacji porozumienia paryskiego pokazują, że przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu może zwiększyć PKB o dodatkowe 1,1 % oraz zatrudnienie o 0,5 % w porównaniu ze scenariuszem zakładającym brak działań na rzecz klimatu. Przełoży się to na stworzenie do 2030 r. 1,2 miliona dodatkowych miejsc pracy w UE – obok już przewidywanych 12 milionów nowych stanowisk pracy⁽³⁶⁾. Aby tak się jednak stało, należy stworzyć równe warunki konkurencji międzynarodowej, zwłaszcza dla europejskich sektorów o dużym zapotrzebowaniu na zasoby i energię (REIIs)⁽³⁷⁾.

3.5. Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym i neutralną dla klimatu nie będzie automatycznie sprzyjało włączeniu społecznemu, gdyż wiąże się z potencjalnie wysokimi kosztami i ryzykiem dla określonych sektorów. Sprawiedliwa transformacja ma dwa główne wymiary: w kategoriach wyników (nowy krajobraz rynku pracy i krajobraz socjoekonomiczny w gospodarce niskoemisyjnej) oraz procesu (w jaki sposób to osiągniemy). Wyniki powinna stanowić solidna baza przemysłowa i gospodarcza, wspierana przez sprzyjające otoczenie inwestycyjne i dobrze funkcjonujące systemy pracy i systemy kształcenia, oraz zdolność do zapewnienia wszystkim godnej pracy w społeczeństwie integracyjnym, w którym wyeliminowano ubóstwo. Proces zaś, tj. sposób osiągnięcia tych wyników, powinien opierać się na zorganizowanej transformacji i obejmować przemyślane strategie gospodarcze oraz konstruktywny dialog społeczny i obywatelski na wszystkich szczeblach, tak aby podział obciążeń i korzyści był sprawiedliwy i aby nikt nie został pominięty. Niezbędne środki i reformy mogą mieć istotny wpływ na ludzi i regiony i doprowadzić także do znacznej realokacji siły roboczej w sektorach i zawodach oraz do daleko idących zmian w zapotrzebowaniu na umiejętności. **Zrównoważona transformacja wymaga inwestycji w skuteczne i zintegrowane systemy zabezpieczenia społecznego.** Ponadto transformację tę należy ściśle powiązać z pogłębioną i demokratyczną konsolidacją unii gospodarczej i walutowej, a także z solidną strategią finansową, która będzie w stanie zapewnić odpowiednie finansowanie zrównoważonej transformacji w ramach ambitnych nowych wieloletnich ram finansowych, zrównoważonych i sprawiedliwych krajowych systemów podatkowych oraz znacznych inwestycji publicznych na szczeblu krajowym i europejskim. W tym kontekście niezbędna jest ocena adekwatności wieloletnich ram finansowych (WRF).

3.6. Unijne instrumenty takie jak europejski semestr, Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG), a także europejski dialog społeczny mogą przyczynić się do sprawiedliwej transformacji poprzez wspieranie tych przedsiębiorstw, pracowników i ich rodzin, którzy są zależni od pracy w energochłonnych sektorach w okresie przejściowym. Wsparcie to może polegać m.in. na szkoleniach, przekwalifikowaniu, zindywidualizowanym doradztwie w zakresie poszukiwania pracy i ewentualnie na świadczeniu dochodu zastępczego.

3.7. EKES przyjmuje z zadowoleniem nowe wytyczne w sprawie zgłaszania przez przedsiębiorstwa informacji związanych z klimatem w ramach planu działania Komisji Europejskiej dotyczącego finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego, a także najważniejsze zalecenia dotyczące rodzajów działalności gospodarczej, które mogą faktycznie przyczynić się do złagodzenia zmiany klimatu lub przystosowania się do niej (systematyka)⁽³⁸⁾. W tym względzie zasadnicze znaczenie ma zapewnienie przewidywalności, pewności i jasności co do tego, które działania są rzeczywiście zrównoważone środowiskowo⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Eurofound (2019), Future of manufacturing - Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement, sprawozdanie z badania Eurofoundu, luty 2019 r.

⁽³⁷⁾ Opinia EKES-u z 17 lipca 2019 r. „Godzenie polityki klimatycznej i energetycznej z perspektywy sektorów przemysłu” (Dz.U. C 353 z 18.10.2019 s. 59).

⁽³⁸⁾ Komunikat Komisji z 18 czerwca 2019 r. „Wytyczne dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych: Suplement dotyczący zgłaszania informacji związanych z klimatem”.

⁽³⁹⁾ Opinia EKES-u z 17 października 2018 r. „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje” (COM(2018) 353 final – 2018/0178 (COD)) oraz „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2016/1011 w odniesieniu do wskaźników referencyjnych niskoemisyjności i wskaźników referencyjnych pozytywnego wpływu na emisyjność” (COM(2018) 355 final – 2018/0180 (COD)) (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 103).

Propozycje:

- EKES popiera opracowanie – w ramach dialogu społecznego na odpowiednim szczeblu krajowym i europejskim – właściwych środków w zakresie sprawiedliwej transformacji obejmujących instrumenty i działania na rzecz zarządzania, zmiany i wprowadzenia minimalnej ochrony w przypadku reorganizacji miejsc pracy lub zwolnień grupowych wynikających z przemian (technologicznych, demograficznych bądź związanych z globalizacją, zmianą klimatu czy gospodarką o obiegu zamkniętym), w tym prawo do udziału w negocjacjach zbiorowych w celu przewidywania zmian i zapewnienia wsparcia pracownikom dotkniętym zwolnieniami (zmiana dyrektywy w sprawie zwolnień grupowych) ⁽⁴⁰⁾.
- **Sprawiedliwa transformacja** musi być integralną częścią ram polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju. Polityka na rzecz sprawiedliwej transformacji powinna koncentrować się na korygowaniu niekorzystnych skutków dystrybucyjnych związanych ze środkami polityki klimatycznej i na aktywnym zarządzaniu zmianami na rynku pracy oraz powinna też zajmować się kwestiami rozwoju regionalnego.
- By sprostać wyzwaniom klimatycznym i środowiskowym, UE musi **przekształcić gospodarkę linearną w gospodarkę bezemisyjną o obiegu zamkniętym, która zapewni długi czas trwania cykli oraz ich maksymalną wydajność** ⁽⁴¹⁾.
- EKES uważa, że pakt finansowo-klimatyczny powinien obejmować wszystkie aspekty polityki przeciwdziałania zmianie klimatu: sprawiedliwą transformację (środki łagodzące skutki zmiany klimatu, a także rekompensujące szkody i straty) oraz skuteczne strategie na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu. Należy położyć jak największy nacisk na model gospodarki o obiegu zamkniętym oraz usprawnić powiązane z nim ramy prawne. Całość wymienionych działań będzie musiała zostać sfinansowana z odpowiednich środków budżetowych, uzyskanych przez zmianę przeznaczenia obecnych inwestycji (przekierowanie na cele ekologiczne) oraz z nowych dostępnych źródeł finansowania ⁽⁴²⁾.
- Wspomniany pakt wymaga ustanowienia jasnych i przewidywalnych europejskich ram politycznych w perspektywie długoterminowej w celu zabezpieczenia planowania inwestycyjnego. Równoległe należy starannie rozważyć różne warianty strategiczne, takie jak mechanizmy dostosowywania na granicach (np. transgraniczny podatek od emisji dwutlenku węgla), by uniknąć ucieczki emisji ⁽⁴³⁾ w przypadku produktów niepodlegających tym samym normom środowiskowym i społecznym ⁽⁴⁴⁾.
- Po przyjęciu i pełnym wdrożeniu systematyki zrównoważoności ⁽⁴⁵⁾ trzeba będzie zastanowić się nad wprowadzeniem – tam gdzie to stosowne i na podstawie rzetelnej oceny skutków – ewentualnych dodatkowych środków ustawodawczych. EKES odsyła tu do swej opinii w sprawie europejskiego paktu finansowo-klimatycznego ⁽⁴⁶⁾ oraz opinii w sprawie planu działania Komisji dotyczącego finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego ⁽⁴⁷⁾.
- Należy zwiększyć **publiczne i prywatne inwestycje** w gospodarkę bezemisyjną, aby umożliwić osiągnięcie ambitniejszych celów UE w zakresie redukcji emisji do 2030 r. Stworzenie bezemisyjnej gospodarki do 2050 r. zgodnie z celami porozumienia paryskiego również wymagać będzie dokonania radykalnej zmiany. Trwale niski poziom aktywności inwestycyjnej w obszarze odnawialnych źródeł energii w Europie stoi również w kontraście do wysokiego poziomu nadal stosowanych dopłat do paliw kopalnych i innych szkodliwych dla środowiska dopłat w państwach członkowskich. Problem polega nie tylko na niedoinwestowaniu: dysfunkcyjny jest również przydział istniejących zasobów. Do odwrócenia tych negatywnych tendencji konieczne są jasne cele polityki i spójniejsze ramy polityczne. U schyłku ery paliw kopalnych w Europie niezbędne będą w każdym razie inwestycje zapewniające ochronę pracowników, tworzenie nowych miejsc pracy i wspieranie rozwoju lokalnego. Konieczne jest wynegocjowanie z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego procesów przejściowych dotyczących przejrzystości i skutecznej polityki komunikacyjnej.
- **Emisje CO₂ powinny być opodatkowane w całej UE w sposób sprawiedliwy społecznie**, zobowiązujący zanieczyszczających do płatności i wspierający inwestycje w przystępną cenowo czystą energię. Opodatkowanie energii może wspierać przechodzenie na czystą energię i przyczynić się do zrównoważonego i sprawiedliwego społecznego wzrostu.
- Jednym z największych środowiskowych zagrożeń zdrowia w UE jest zanieczyszczenie powietrza, które powoduje co roku około 400 tys. przedwczesnych zgonów. Dążenie do zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza poprzez działania na rzecz klimatu jest okazją, by zwiększyć poparcie społeczne i polityczne dla polityki przeciwdziałania zmianie klimatu.

⁽⁴⁰⁾ Zob. przypis 25.

⁽⁴¹⁾ Zob. przypis 5.

⁽⁴²⁾ Zob. przypis 19.

⁽⁴³⁾ Zob. przypis 7.

⁽⁴⁴⁾ Zob. przypis 19.

⁽⁴⁵⁾ Zob. przypis 38.

⁽⁴⁶⁾ Zob. przypis 19.

⁽⁴⁷⁾ Opinia EKES-u z 17 października 2018 r. „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego« ” (COM(2018) 97 final) (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 73).

- Konieczne jest zwalczanie ubóstwa energetycznego i wodnego, zagwarantowanie dostępnej, zdrowej żywności wysokiej jakości i bezpiecznych produktów oraz wyeliminowanie szkodliwego narażenia na substancje toksyczne. Szerokie połączenie różnych kierunków polityki, w tym polityki rolnej UE, powinno pomóc spełnić nowe postulaty społeczne, dotyczące między innymi zrównoważonych metod produkcji, lepszego odżywiania, mniejszego marnotrawienia żywności, większego dobrostanu zwierząt, ochrony klimatu i ochrony różnorodności biologicznej.
- UE powinna wspierać wysiłki krajów partnerskich zmierzające do stopniowego wycofywania dotacji o skutkach szkodliwych dla środowiska, by pomóc im w realizacji Agendy 2030 i porozumienia klimatycznego z Paryża.
- Polityka handlowa UE musi być spójna z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i porozumieniem paryskim. Należy skutecznie egzekwować obowiązujące przepisy umów zawarte w rozdziałach dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

4. Ochrona obywateli i wolności: pokój, sprawiedliwość i silne instytucje

4.1. Pomimo wielu problemów wewnętrznych i zewnętrznych Unia zapewnia pokój, stabilność i dobrobyt w całej Europie i poza nią. Stanowczo broni swych zasad demokracji, praworządności i podstawowych praw. W oparciu o naszą wspólną kulturę wyznaczają one kierunek naszych polityk i rozbudzają poczucie przynależności. Należy przestrzegać demokracji w Europie i promować ją za granicą. Na wszystkich szczeblach trzeba wzmocnić aktywność obywatelską, odpowiedzialność publiczną oraz sprawiedliwsze, bardziej przejrzyste i sprzyjające włączeniu społecznemu procesy decyzyjne.

4.2. UE potrzebne są otwarte i dynamiczne społeczeństwa, w których obywatele mają równe prawa i mogą żyć w sposób wolny od dyskryminacji przy pełnym poszanowaniu swojej prywatności i bezpieczeństwa. Europę i jej obywateli wzbogaca różnorodność kulturowa. Różnorodność jest elementem europejskiej tożsamości i siły.

4.3. Przed Europą stoją poważne wyzwania, którym należy sprostać i które należy omawiać z perspektywy europejskiej, a nie tylko krajowej, w drodze nadania pełnej mocy wiążącej przepisom zawartym w art. 10 i 11 TUE. Dlatego też konieczne jest wzmocnienie wymiaru ponadnarodowego celów i wyzwań europejskiej demokracji poprzez propagowanie europejskiego obywatelstwa w oparciu o wspólne wartości w Unii Europejskiej, wraz z bardziej rozwiniętą europejską edukacją instytucjonalną, bardziej partycypacyjnymi ramami społecznymi opartymi na debacie i większym ukierunkowaniem na sprawy europejskie.

4.4. Zmiany demograficzne pokazują, że Europa będzie potrzebowała migrantów, ich talentów, umiejętności i potencjału w zakresie przedsiębiorczości. Istnieje pilna potrzeba zmiany narracji i polityki migracyjnej w oparciu o ściślejszą współpracę z państwami trzecimi, aby zapewnić racjonalną debatę opartą na faktach. Uchodźców i migrantów nie należy postrzegać jako zagrożenie, lecz jako szansę dla europejskiego modelu gospodarczego i społecznego. W tym celu potrzebujemy kompleksowego podejścia i strategii w zakresie migracji, w tym migracji legalnej.

Propozycje:

- UE potrzebny jest kompleksowy i możliwy do egzekwowania mechanizm regularnego monitorowania stanu demokracji i praworządności we wszystkich państwach UE.
- Niezbędne jest wsparcie wolnych i niezależnych mediów i społeczeństwa obywatelskiego, które muszą mieć prawo odgrywać należną im rolę w demokracji.
- Polityka ochrony konsumentów jest bliska interesom społeczeństwa, a zatem może wywierać wpływ na zaangażowanie obywateli w proces integracji europejskiej. EKES zwraca się do Komisji o zapewnienie egzekwowania i przestrzegania praw konsumentów w procesie REFIT, w świecie cyfrowym oraz w zakresie bezpieczeństwa produktów i usług. Komisja powinna wzmocnić środki mające na celu wyeliminowanie ubóstwa energetycznego i ubóstwa konsumpcji oraz poprawę dostępu wszystkich Europejczyków do żywności i usług. Powinna również przyczynić się do wspierania prawa konsumentów do informacji, edukacji i uczestnictwa oraz do organizowania się, tak aby ich interesy były reprezentowane przy opracowywaniu istotnych dla nich przepisów.
- Komisja powinna także zakończyć przegląd głównych instrumentów prawnych i pozaprawnych europejskiej polityki konsumenckiej, która jest przekrojową i horyzontalną polityką skierowaną do obywateli. Powinna także przedstawić nowy plan działania na rzecz ochrony i obrony konsumentów na najbliższe dziesięć lat.
- Ponadto, zważywszy na to, że dostęp do usług świadczonych w interesie ogólnym jest zasadniczym elementem sprawiedliwości społecznej i opiera się na zasadzie równego traktowania użytkowników, która zakazuje wszelkiego rodzaju dyskryminacji lub wykluczenia, EKES wnosi o uściślenie koncepcji powszechnego dostępu do usług świadczonych w interesie ogólnym i o wprowadzenie środków legislacyjnych zobowiązujących państwa członkowskie do opracowania wskaźników dostępu⁽⁴⁸⁾.

⁽⁴⁸⁾ Opinia EKES-u z 19 czerwca 2019 r. „Lepsze wdrażanie filaru praw socjalnych oraz promowanie podstawowych usług” (Dz.U. C 282 z 20.8.2019 s. 7).

- Komisja powinna przedstawić europejski program walki z dyskryminacją z przyczyn określonych w art. 19 traktatu lizbońskiego i podjąć konkretne działania w celu odblokowania i przeglądu dyrektywy w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania oraz zająć się sytuacją dzieci, kobiet, osób z niepełnosprawnościami i osób w podeszłym wieku, które znajdują się w trudnej sytuacji, jak również nowymi formami podatności na zagrożenia. EKES zaleca Komisji, by podjęła pilne działania w tej sprawie na samym początku kadencji.
- Komisja powinna również podjąć konkretne inicjatywy zgodnie z zaleceniami Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami, a także wdrażać Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w ramach swojej zewnętrznej polityki i programów zewnętrznych, z czym wiąże się wprowadzenie unijnej karty osoby niepełnosprawnej, uznawanej we wszystkich państwach członkowskich. W 2020 r. UE powinna przedstawić wniosek dotyczący europejskiego programu w zakresie praw osób niepełnosprawnych na lata 2020–2030 i ogłosić rok 2023 Europejskim Rokiem Praw Osób Niepełnosprawnych.
- EKES zachęca również Komisję do wspierania działań podejmowanych w instytucjach edukacyjnych na wszystkich szczeblach, aby pomóc uczniom i studentom w odróżnieniu fałszywych informacji od faktów naukowych.
- UE musi poprawić swe polityki i działania w celu zapewnienia **równouprawnienia płci poprzez wdrożenie transformacyjnego, wymiernego programu reform na rzecz równouprawnienia płci** w ramach zintegrowanej i ambitnej pięcioletniej strategii UE na rzecz równości płci. Strategia ta powinna obejmować wyeliminowanie różnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć nie tylko za pomocą specjalnego narzędzia, które zwiększy przejrzystość przedsiębiorstw w odniesieniu do polityki płacowej i metod likwidacji luk płacowych ze względu na płeć, lecz również poprzez zajęcie się wszystkimi obszarami określonymi w planie działania na rzecz rozwiązania problemu różnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć. Ponadto UE musi zagwarantować, że wszyscy ludzie, którzy doświadczają dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie, będą mieli równe szanse w społeczeństwie.
- EKES podkreśla pilną potrzebę wspierania i integracji uchodźców i osób ubiegających się o azyl. Wzywa Komisję, by pilnie rozpoczęła i przeprowadziła skuteczną reformę wspólnego europejskiego systemu azylowego z poszanowaniem praw człowieka oraz stworzyła prawdziwie wspólny system dla wszystkich państw członkowskich. Zaleca również poczynienie postępów w zakresie przesiedlania uchodźców i wydawania im wiz humanitarnych, aby sprostać rzeczywistym potrzebom. Wzywa Komisję do dołożenia starań w zakresie monitorowania i ułatwiania wdrażania umowy w sprawie rozłożenia liczby uchodźców między państwami członkowskimi.
- Ponadto apeluje, by w ramach przeglądu umów o partnerstwie z państwami trzecimi będącymi krajami tranzytu i pochodzenia przepływów migracyjnych respektowano prawa człowieka i prawo międzynarodowe i by opracowano instrumenty finansowe w celu wyeliminowania zasadniczych przyczyn migracji.
- **Współpraca z krajami partnerskimi jest konieczna**, by rozwiązać problemy stanowiące podstawowe przyczyny migracji, pomóc uchodźcom, poradzić sobie z mieszanymi przepływami migracyjnymi, wyeliminować przemyt i zapewnić powroty i readmisje. By zapewnić skuteczną pomoc ludziom w krajach pochodzenia, konieczna jest koordynacja instrumentów humanitarnych i politycznych oraz instrumentów rozwoju.
- UE powinna przyjąć strategię polityczne i środki, które umożliwią **bezpieczną, uporządkowaną i legalną migrację** oraz doprowadzą do poprawy integracji i spójności społecznej. Powinna ponadto **uregulować status „osób przesiedlonych ze względów środowiskowych”** i ściślej koordynować swoje działania z MOP w zakresie migracji pracowników i programów integracji⁽⁴⁹⁾.
- EKES wzywa do zapewnienia **bezpiecznych i legalnych dróg dla uchodźców przybywających do UE**. Potrzebne jest skoordynowane podejście ze strony wszystkich państw członkowskich oraz europejskich i krajowych zainteresowanych stron, oparte na wspólnej odpowiedzialności, sprawiedliwym podziale obowiązków, konwergencji i poszanowaniu praw podstawowych, aby uwzględnić więcej możliwości łączenia rodzin, relokacji i przesiedleń.

5. Propagowanie interesów i wartości europejskich na świecie – wzmocnienie środków wdrażania i odnowa globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju

5.1. W coraz bardziej podzielonym i wielobiegunowym świecie UE musi wzmocnić swoją pozycję, aby zapewnić sobie dobrobyt, bezpieczeństwo i poszanowanie wartości. Jak podkreślono w globalnej strategii z czerwca 2016 r., Europa musi odgrywać wiodącą rolę na arenie światowej przez konsekwentne i silne poparcie dla wielostronnego globalnego porządku, który jest oparty na zasadach i którego centralnym elementem jest ONZ. UE powinna promować globalny ład oparty na podstawowych wartościach, takich jak społeczna gospodarka rynkowa, prawa człowieka, praworządność, zrównoważony rozwój, multilateralizm i poszanowanie międzynarodowego prawa humanitarnego.

⁽⁴⁹⁾ Zob. przypis 5.

5.2. UE powinna również nadać priorytet rozwijaniu ścisłych stosunków z najbliższymi sąsiadami w oparciu o wyraźną równowagę praw i obowiązków. Można by poczynić odniesienie do polityki sąsiedztwa i polityki rozwojowej UE, które są jednym z jej priorytetów, oraz tego, że UE jest największym darczyńcą na świecie. W monitorowaniu tych polityk powinno uczestniczyć społeczeństwo obywatelskie.

5.3. UE musi zachować dynamikę procesu rozszerzenia i kontynuować negocjacje oraz programy akcesyjne z krajami położonymi na Bałkanach Zachodnich.

5.4. Polityka handlowa UE jest niezmiernie ważnym czynnikiem, który ma zastosowanie do całej UE i faktycznie łączy wszystkie jej państwa członkowskie. Polityka handlowa pomaga UE powiększać dobrobyt poprzez wymianę handlową z wieloma partnerami. Jednocześnie poprzez handel UE urzeczywistnia i propaguje wartości związane z włączeniem społecznym i ochroną środowiska, które mają zasadnicze znaczenie dla kształtowania zrównoważonej globalizacji – innymi słowy takiej globalizacji, która przyniesie korzyści nie tylko dużym przedsiębiorstwom i inwestorom, ale także zwykłym ludziom, pracownikom, rolnikom, konsumentom, przedstawicielom rzemiosła i wolnych zawodów oraz MSP, szczególnie mikroprzedsiębiorstwom. Handel jest również głównym narzędziem wspierania polityki UE wobec krajów rozwijających się, gdyż przyczynia się do przejścia od rozwoju do partnerstwa, zwłaszcza w relacjach z Afryką.

5.5. Europa potrzebuje sprawiedliwej i nowoczesnej polityki podatkowej, która będzie dostosowana do wyzwań gospodarki cyfrowej i zapewni równe warunki działania gigantom internetowym, internetowym platformom handlowym oraz lokalnym przedsiębiorcom. Eliminowanie oszustw podatkowych, uchylania się od opodatkowania i unikania opodatkowania będzie wymagało szerszej współpracy na poziomie międzynarodowym oraz pomiędzy krajowymi organami podatkowymi.

Propozycje:

- EKES wzywa w szczególności do przyjęcia **ambitnego programu polityki handlowej** na wszystkich trzech poziomach – jednostronnym, dwustronnym i wielostronnym – która przyczyni się do wzrostu gospodarczego i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy w UE, propagując opartą na zasadach politykę handlową na arenie światowej.
- UE – wraz z europejskim społeczeństwem obywatelskim, w tym przedsiębiorstwami – musi również aktywnie promować pełne poszanowanie praw człowieka podczas negocjowania umów handlowych. Niezbędne jest ponadto przestrzeganie konwencji MOP. Umowy te powinny podlegać nadzorowi demokratycznemu, by zapewnić należyty udział społeczeństwa obywatelskiego. Należy również opracować plan działania dotyczący konkretnych zobowiązań na wypadek, gdyby konwencje MOP nie zostały odpowiednio ratyfikowane lub wdrożone⁽⁵⁰⁾.
- UE musi również podjąć **solidne zobowiązanie w związku z porozumieniem paryskim i Konwencją o różnorodności biologicznej**, by każda umowa handlowa zawierała faktyczne klauzule społeczne oraz klauzule dotyczące ochrony konsumentów i środowiska (dotyczyłoby to wszystkich potencjalnych partnerów handlowych Europy, gdyż 195 z 197 członków Organizacji Narodów Zjednoczonych jest ich sygnatariuszami). Należy również dogłębniej przeanalizować wariant, którym jest ustalanie opłat za emisję gazów cieplarnianych na szczeblu światowym, szczególnie w odniesieniu do europejskiego przemysłu surowców i energii (REELIs)⁽⁵¹⁾, i jeżeli okaże się ono dobrze zaplanowane zgodnie z przepisami UE i WTO, należy je aktywnie propagować⁽⁵²⁾. W osiągnięciu tego celu mógłby również pomóc transgraniczny podatek od emisji dwutlenku węgla.
- EKES zachęca Komisję do pogłębienia dialogu ze społeczeństwem obywatelskim w celu rozwinięcia funkcjonowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju w obecnych i przyszłych umowach handlowych. Apeluje do Komisji, by przyjęła ambitniejsze podejście, zwłaszcza w celu zwiększenia możliwości skutecznego egzekwowania zobowiązań zapisanych w tych rozdziałach⁽⁵³⁾. UE musi również uwzględnić **najwyższy poziom ochrony praw człowieka, konsumentów i pracowników** we wszystkich przyszłych umowach handlowych. Niezbędne jest ponadto przestrzeganie konwencji MOP. Umowy te powinny podlegać nadzorowi demokratycznemu, zapewniającemu należyty udział społeczeństwa obywatelskiego.
- EKES popiera **sprawiedliwe opodatkowanie i walkę z oszustwami podatkowymi, uchylaniem się od opodatkowania, praniem pieniędzy i praktykami finansowymi rajów podatkowych**. Wspólnym celem instytucji, rządów i przedsiębiorstw UE muszą być wspólne działania w celu wprowadzenia skutecznych mechanizmów, takich jak dwie dyrektywy w sprawie przeciwdziałania unikaniu opodatkowania.
- UE musi współpracować z innymi regionami gospodarczymi w celu skutecznego zwalczania korupcji i uchylania się od opodatkowania na całym świecie oraz po to, by zagwarantować, że międzynarodowe przepisy dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych są jasne, przejrzyste, obiektywne i przewidywalne.

⁽⁵⁰⁾ Opinia EKES-u z 14 lutego 2018 r. „Rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju w umowach UE o wolnym handlu” (Dz.U. C 227 z 26.8.2018, s. 27).

⁽⁵¹⁾ Opinia EKES-u z 17 lipca 2019 r. „Godzenie polityki klimatycznej i energetycznej z perspektywy sektorów przemysłu” (Dz.U. C 353 z 18.10.2019 s. 59).

⁽⁵²⁾ Zob. przypis 19.

⁽⁵³⁾ Opinia EKES-u z 14 lutego 2018 r. „Rozdziały dotyczące handlu i zrównoważonego rozwoju w umowach UE o wolnym handlu” (Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 27).

— Nowe modele biznesowe wykorzystujące platformy internetowe i inne narzędzia cyfrowe sprawiły, że działalność przedsiębiorstw stała się mniej uzależniona od ich fizycznej obecności w danym kraju. EKES uważa, że bardzo ważne jest opracowanie **nowych zasad dotyczących przypisywania zysków przedsiębiorstw do państwa UE i ich opodatkowania**, w dialogu z partnerami handlowymi, i aktywny udział w toczących się dyskusjach na szczeblu OECD/G-20 na temat globalnego porozumienia w sprawie gospodarki cyfrowej, tak aby unikać eskalacji napięć handlowych i podatkowych między dużymi podmiotami gospodarczymi na świecie ⁽⁵⁴⁾.

6. Realizacja priorytetów za pomocą solidnego sprawowania rządów i większego budżetu UE

6.1. Wszechobecne zmiany – w gospodarce, świecie pracy, klimacie, geopolityce – już teraz kształtują naszą Unię i będą w zasadniczym stopniu decydować o naszej przyszłości. **UE potrzebuje nowego podejścia do sprawowania rządów oraz, w razie potrzeby, nowych zasad i instrumentów w zakresie opracowywania i wdrażania polityki UE.** Zrównoważony rozwój wymaga całościowego i międzysektorowego podejścia politycznego, aby zagwarantować, że wyzwania gospodarcze, społeczne i środowiskowe podejmować się będzie kompleksowo.

6.2. EKES podkreśla, że UE musi stawić czoła tym wyzwaniom, bazując na silnym zaangażowaniu politycznym oraz ściślejszej i lepszej integracji politycznej, w drodze współpracy i przy pełnym poszanowaniu i propagowaniu praw człowieka, podstawowych wolności i zasad demokracji.

6.3. EKES podkreśla, że kryzys finansowy i gospodarczy doprowadził do zaburzenia równowagi między głównymi instytucjami Unii. Wymaga to **nowych form sprawowania rządów** i zarządzania na szczeblu UE. Konieczne jest zwiększenie roli Parlamentu Europejskiego w celu przyczynienia się do większej demokratycznej rozliczalności.

6.4. **Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych i celów zrównoważonego rozwoju wymaga solidnej podstawy budżetowej**, sprzyjającego otoczenia biznesowego oraz inwestycji publicznych i prywatnych. Negocjacje w sprawie kolejnych wieloletnich ram finansowych powinny dążyć do zapewnienia odpowiedniego finansowania polityki zatrudnienia, polityki społecznej i polityki ochrony środowiska, a także inwestycji produkcyjnych.

6.5. **Pierwszym krokiem do wzmocnienia wymiaru klimatycznego następnych WRF byłoby podwyższenie docelowego poziomu uwzględnienia klimatu w całym WRF do 40 %, zgodnie z wnioskiem EKES-u.** Wymagałoby to odpowiedniego dostosowania wszystkich sektorowych celów w zakresie klimatu oraz nadania im prawnie wiążącego charakteru. Komisja i Parlament powinny również wspólnie dopilnować, by zielona struktura nowej WPR, mianowicie warunkowość i ekoprogramy, została skutecznie wdrożona z punktu widzenia środowiska w celu stopniowego wycofania wsparcia UE dla projektów szkodliwych dla klimatu i poprawienia metodologii monitorowania klimatu. Powinny również uwolnić znaczne zasoby na wspieranie tych osób i obszarów, które najdotkliwiej odczuwają skutki transformacji energetycznej, poprzez stworzenie nowych lub zreformowanie istniejących instrumentów.

6.6. Jednomyślność, której Traktaty wymagają w odniesieniu do określonych podstawowych kwestii, jest przeszkodą niemal nie do pokonania w ważnych momentach i kluczowych decyzjach, dlatego w odniesieniu do procedur podejmowania decyzji Komitet opowiada się za zasadą głosowania większością kwalifikowaną w Radzie oraz – w odniesieniu do prawodawstwa – za stosowaniem zwykłej procedury ustawodawczej we wszystkich obszarach, w których to jest możliwe. Przypomina, że na mocy obowiązujących Traktatów można to osiągnąć za pomocą rozmaitych klauzul pomostowych lub, w przypadku wzmocnionej współpracy, dzięki zastosowaniu art. 333 TFUE ⁽⁵⁵⁾.

Propozycje:

— Podkreślanie wagi **współpracy międzyinstytucjonalnej** z poszanowaniem prerogatyw każdej z instytucji zapisanych w Traktatach, zważywszy że współpracy tej nadano nowe ramy w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. EKES jest zdania, że powinien w niej uczestniczyć, by zapewnić uwzględnienie poglądów wszystkich istotnych podmiotów i ostatecznie ułatwić udział obywateli w pracach UE.

— Stosowanie **instrumentów Komisji Europejskiej służących lepszemu stanowieniu prawa** jest kolejnym sposobem na zapewnienie dalszego włączenia zagadnienia zrównoważonego rozwoju w polityki europejskie. Wszystkie oceny skutków Komisji muszą zawierać ocenę **skutków środowiskowych, klimatycznych, społecznych i gospodarczych**, aby można było należycie rozważyć i uwzględnić zrównoważony charakter. Oceny ex post muszą również zawierać analizę wszystkich trzech wymiarów w ramach silnego, zintegrowanego podejścia. Wymagane są również konsultacje z partnerami społecznymi, zgodnie z postanowieniami Traktatu dotyczącymi konkretnych konsultacji między partnerami społecznymi w odniesieniu do prawodawstwa dotyczącego kwestii społecznych (art. 154 ust. 2). Konsultacje z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, Europejskim Komitetem Regionów i parlamentami narodowymi tworzą kolejny element zestawu instrumentów służących lepszemu stanowieniu prawa, co pozwala na spełnienie wymogu inkluzywności – centralnego elementu Agendy 2030 ⁽⁵⁶⁾.

⁽⁵⁴⁾ Opinia EKES-u z 12 lipca 2018 r. w sprawie opodatkowania zysków przedsiębiorstw wielonarodowych w gospodarce cyfrowej (Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 73).

⁽⁵⁵⁾ Opinia EKES-u z 17 września 2015 r. w sprawie lepszego wykorzystania traktatu lizbońskiego (Dz.U. C 13 z 15.1.2016, s. 183).

⁽⁵⁶⁾ Zob. przypis 5.

- EKES jest głęboko przekonany, że proponowane **wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027** nie są dostosowane do nowych wyzwań określonych w programie strategicznym Rady Europejskiej na lata 2019–2024 oraz w wytycznych politycznych następnej Komisji Europejskiej na lata 2019–2024. Proponuje, by zwiększono środki finansowe i tym samym umożliwiono (i) wdrożenie przez państwa członkowskie Europejskiego filaru praw socjalnych, by pobudzać tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w kontekście zrównoważonego rozwoju gospodarczego, (ii) realizację Agendy 2030 ONZ oraz (iii) wdrożenie porozumienia paryskiego promującego przechodzenie na zielone i cyfrowe społeczeństwo.
- Uzależnienie przyznawania funduszy UE państwom członkowskim od poszanowania zasady praworządności, która jest jednym z filarów wartości unijnych zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Komitet uważa również, że warunkowość tę można rozszerzyć na inne zasady związane z praworządnością zapisane w Traktatach UE ⁽⁵⁷⁾.
- Wspierane projekty, które będą zgodne z celami zrównoważonego rozwoju ONZ i które wymagają znacznych środków w dziedzinie innowacji oraz badań i rozwoju, będą musiały być realizowane poprzez narzędzie umożliwiające zobaczenie różnych źródeł finansowania (w tym z przyszłych WRF) i przez różne działania, a mianowicie ⁽⁵⁸⁾:
 - skierowanie finansowania na inwestycje o zrównoważonym charakterze przez przekierowanie ekologiczne i w tym kontekście promowanie pożyczek z Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) z oznakowaniem ekologicznym;
 - wykorzystanie luzowania ilościowego przez Europejski Bank Centralny (EBC) jako źródła finansowania;
 - zwiększenie części Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych przeznaczonej na przeciwdziałanie zmianie klimatu do 40 %;
 - UE musi wykazać poziom ambicji, który będzie odpowiadał wyzwaniu związanemu z przeciwdziałaniem zmianie klimatu: średnio 40 % jej ogólnego budżetu (WRF na lata 2021–2027) należy przeznaczyć na ten cel;
 - zwiększenie odnośnej części Europejskiego Funduszu Spójności powyżej obecnych 20 %;
 - wykorzystanie 3 % funduszy emerytalno-rentowych i ubezpieczeniowych;
 - wsparcie przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP i mikroprzedsiębiorstw, w inwestycjach w badania i rozwój – przeznaczenie na ten cel do 100 mld EUR;
 - wywiązanie się ze zobowiązań dotyczących pomocy finansowej na rzecz państw Południa, które uczestniczą w procesie przeciwdziałania zmianie klimatu ⁽⁵⁹⁾.

7. EKES jako podmiot przewodzący udziałowi społeczeństwa obywatelskiego w sprawach UE i go ułatwiający – wzmocnienie pozycji i włączenie organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz przeprowadzanie z nimi konsultacji

7.1. Propagowanie zrównoważonego rozwoju we wszystkich wymiarach – gospodarczym, społecznym i środowiskowym – wymaga znacznych wysiłków i zaangażowania wszystkich zainteresowanych podmiotów. Otwarta debata demokratyczna oparta na ustrukturyzowanym zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego odgrywa zasadniczą rolę w zapewnieniu sprawiedliwej i skutecznej transformacji. Trzeba podejść w otwarty i przejrzysty sposób do istotnych pytań na temat wyników, sposobów ich osiągnięcia oraz na temat tego, w jaki sposób zapewnić sprawiedliwy podział obciążeń i korzyści bez pozostawiania nikogo w tyle.

7.2. EKES podkreśla kluczową rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w opracowywaniu, realizacji i monitorowaniu polityki na wszystkich etapach i szczeblach, w tym lokalnym. Wymaga to zmiany kulturowej i potwierdzenia wartości społeczeństwa obywatelskiego na poziomie UE i państw członkowskich, co zapisano już w art. 11 TUE, zgodnie z którym instytucje UE promują i ułatwiają dialog obywatelski w wymiarze horyzontalnym i wertykalnym, przeprowadzają szerokie konsultacje oraz stwarzają podstawy do europejskiej inicjatywy obywatelskiej. Te wzajemnie uzupełniające się procesy odbywają się bez uszczerbku dla konsultacji z EKES-em i dialogu społecznego.

⁽⁵⁷⁾ Opinia EKES-u z 19 września 2018 r. w sprawie wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 (Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 106).

⁽⁵⁸⁾ Zob. przypis 19.

⁽⁵⁹⁾ Zob. przypis 19.

7.3. Społeczeństwo obywatelskie może faktycznie odzwierciedlić bardzo różne – i czasem rozbieżne – interesy oraz uświadomić ich istnienie decydentom politycznym. Bardzo dobrym przykładem tego jest EKES, który jest w pełni zdecydowany dalej odgrywać należną mu rolę polegającą na ułatwianiu dialogu i budowaniu mostów w obrębie społeczeństwa obywatelskiego oraz między tym społeczeństwem a innymi instytucjami europejskimi.

Propozycje:

- Z uwagi na to, że EKES jest instytucją reprezentującą społeczeństwo obywatelskie na poziomie UE, należy gruntownie i kompleksowo wzmocnić jego rolę i wykorzystać ją do przeprowadzenia zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego w sprawy UE, konsultowania się z nim w tych kwestiach oraz ułatwiania tego procesu. **W związku z tym EKES powinien wziąć czynny udział w przygotowaniu i przeprowadzeniu konferencji na temat przyszłości Europy, zapowiedzianej przez Ursulę von der Leyen w programie dla Europy. Ma ona rozpocząć się w 2020 r.**
- EKES ściśle śledzi zorganizowane dialogi i fora konsultacyjne skupiające organizacje społeczeństwa obywatelskiego i inne podmioty z instytucji UE i państw członkowskich, a także aktywnie w nich uczestniczy (np. w europejskiej platformie zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym i w Europejskim Forum Migracji). **Tworząc platformy takie jak REFIT, Komisja Europejska powinna rozważyć udział reprezentacji EKES-u, zgodnie z mandatem przyznanym Komitetowi w Traktatach, a przy tym zadbać, by platformy te odzwierciedlały skład Komitetu złożonego z trzech grup.**
- EKES wskazuje, że organizacje społeczeństwa obywatelskiego nie uczestniczą w sposób ustrukturyzowany na poziomie UE w monitorowaniu wdrażania polityki spójności. W związku z tym zdecydowanie zaleca ustanowienie przez Komisję **europejskiego forum społeczeństwa obywatelskiego na rzecz spójności** ⁽⁶⁰⁾ z udziałem organizacji pracodawców i pracowników oraz innych istotnych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.
- Przy tworzeniu portali internetowych w celu uzyskiwania opinii społeczeństwa – zarówno od organizacji, jak i od osób indywidualnych – Komisja powinna rozróżnić wkład wnoszony przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego od wkładu osób prywatnych. W tym celu Komisja powinna **zidentyfikować zainteresowane strony we współpracy z EKES-em, by wyodrębnić reprezentatywne i geograficznie zrównoważone grupy docelowe** na bazie rejestru służącego przejrzystości. Ponadto powinna **zapewnić ilościowe i jakościowe współczynniki ważenia odpowiedzi** oraz pracować nad dalszym **ulepszeniem tych konsultacji pod względem przejrzystości, dostępności, informacji zwrotnych i rozliczalności wobec uczestników.**
- W celu opracowania bardziej strategicznego podejścia do tych praktyk i zapewnienia im bardziej ustrukturyzowanej podstawy instytucjonalnej i przedstawicielskiej **Komisja powinna ściśle współpracować z EKES-em i zwrócić się do niego o sporządzenie opinii rozpoznawczej na temat tego, w jaki sposób skutecznie zorganizować stały dialog obywatelski. Opinia ta mogłaby być przyczynkiem do przygotowania przez Komisję komunikatu w tej sprawie.**
- **Należy poprawić skuteczność europejskiej inicjatywy obywatelskiej** i rozważyć nowe sposoby zwiększenia zaangażowania w nią, zwłaszcza ludzi młodych i osób należących do słabszych grup – na przykład takie jak wykorzystanie narzędzi cyfrowych.

Bruksela, dnia 30 października 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁶⁰⁾ Opinia EKES-u z 17 października 2018 r. „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności” (Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 90).